

Provjera osnovnih koncepata teorije privrženosti u okviru odnosa vlasnik-kućni ljubimac

Jelena Ombla i Marina Vidaković

Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Hrvatska

Sažetak

Glavni je cilj ovog istraživanja bio provjeriti primjenjivost osnovnih koncepata teorije privrženosti u području veza ljudi i njihovih kućnih ljubimaca, odnosno definirati osnovna obilježja spomenutog odnosa u kontekstu privrženosti. Privrženost je u odnosu vlasnik-kućni ljubimac interpretirana u kontekstu bliskih odnosa u okviru obiteljske, romantične i prijateljske domene. U istraživanju je sudjelovalo 219 vlasnika kućnih ljubimaca (pasa), koji su osobno kontaktirani te su pristali popuniti upitnik. Mjerni su instrumenti zastupljeni u primijenjenom upitniku Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti, Modificirani Brennanov Inventar iskustava u bliskim vezama i Upitnik privrženosti prema kućnim ljubimcima. U odnosu je s kućnim ljubimcem izražena funkcija separacijske anksioznosti pred sigurnim utočištem kao indikatorom realizacije privrženog ponašanja. Vlasnici pasa percipiraju odnos s romantičnim partnerom kao onaj u kojem je najsnažniji doživljaj sigurnog utočišta, dok je isti najmanje izražen upravo u odnosu s kućnim ljubimcem. Razlike u doživljaju separacijske anksioznosti među odnosima nešto su manje izražene iako prisutne i podržavaju vodeći status partnerskog odnosa. Utvrđen je nizak stupanj konzistencije među dimenzijama privrženosti u odnosima s ljudima i odnosu sa psom kao kućnim ljubimcem. Pojedinci koji su skloniji izbjegavati bliskost i odbijati intimnost vjerojatnije će i realizirati manje privrženih ponašanja u specifičnim odnosima (vrijedi za sve ispitivane vrste odnosa). Istraživanje je pridonijelo definiranju karakteristika odnosa vlasnik-kućni ljubimac jer se njime zahvaća pretpostavljena uloga koju privrženost igra u takvom odnosu. Općenito, rezultati upućuju na zaključak prema kojem odnos s kućnim ljubimcem te odnosi u preostale tri bliske interpersonalne domene dijele u određenoj mjeri zajedničku osnovu, u smislu kvalitete privrženosti, u teorijski očekivanom smjeru. Može se zaključiti da odnos s kućnim ljubimcem imitira blizak interpersonalni odnos.

Ključne riječi: odnos vlasnik-kućni ljubimac, teorija privrženosti, sigurnost, anksioznost

Uvod

Teorija privrženosti prepoznato je polazište istraživanja interpersonalnih odnosa, a u posljednje je vrijeme empirijski rad u ovom području usmjeren na razvoj i usavršavanje mjernih instrumenata te na eksploraciju aspekata privrženih odnosa

✉ Jelena Ombla, Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Obala kralja Petra Krešimira IV. br. 2, 23000 Zadar, Hrvatska. E-pošta: jlevac@unizd.hr

(Shaver i Mikulincer, 2010). Kada je riječ o odnosu koji se formira između ljudi i njihovih kućnih ljubimaca, također se kao okvir razumijevanja i tumačenja uzima teorija privrženosti. No, instrumenti koji se tipično koriste u istraživanjima ovog odnosa ne operacionaliziraju ključne koncepte privrženosti, već uglavnom ispituju stupanj emocionalne bliskosti. Tek se u nekoliko istraživanja pošlo od ispitivanja funkcija i radnih modela privrženosti u odnosu vlasnik-kućni ljubimac (Beck i Madresh, 2008; Kurdek, 2008, 2009), čime je napravljen svojevrsan metodološki zaokret u istraživanju ovoga područja.

Bowlby (1969), kao začetnik teorije privrženosti, polazi upravo od opažanja ponašanja životinja te govori o privrženosti kao o adaptivnom ponašanju. Prema ovom gledištu afektivna veza između dviju jedinki, počevši s novorođenčetom i majkom, služi biološkoj funkciji zaštite, ugone i sigurnosti. Ako prijeti opasnost od prekidanja te veze, jedinka (dijete) će iskazati tzv. *ponašanja privrženosti* usmjerena ka ponovnom približavanju i ostvarivanju kontakta s objektom privrženosti (majkom) (Ainsworth, 1991; Bartholomew, 1990; Bowlby, 1969). U određenim okolnostima već će i manja udaljenost pridonijeti osjećaju sigurnosti i onda kada onaj tko predstavlja objekt privrženosti ne može učiniti ništa kako bi intervenirao u situaciju koja je narušila dotadašnje stanje. Također, jednom kada je formirana, privrženost postaje jedinstvenom i ostaje relativno trajna (Weiss, 1982). S druge strane, kapacitet za stvaranje odnosa privrženosti je taj koji se generalizira prema drugima. Upravo bi činjenica da *izloženost* facilitira *privrženost* mogla objasniti zašto su osobe, koje nikad u svom životu nisu imale kućne ljubimce, ujedno i manje zainteresirane za njih. Weiss (1982) specificira kriterije po kojima se veze privrženosti kod odraslih razlikuju od onih u djece kao i od drugih tipova relacijskih veza. Kao i djeca odrasli traže blizinu objekta privrženosti u trenucima stresa, dok postizanje i zadržavanje blizine reducira strah i nesigurnost. Također, bilo koja prepreka ka ostvarivanju toliko željenog i potrebnog kontakta evocira protestne reakcije uslijed svake separacije i/ili gubitka. I dok dijete percipira osobu koja je objekt privrženosti kao snažniju i mudriju, odnosi privrženosti kod odraslih su fleksibilniji i s većim varijetetom različitih ponašanja kojima se iskazuje brižnost i naklonost. Unatoč tome što je sam razvoj teorije privrženosti krenuo od pojašnjavanja karakteristika prvoga značajnog odnosa u životima ljudi, onog koji se razvija između majke (primarnog skrbnika) i djeteta, i sam je Bowlby (1969) smatrao da sustav privrženosti djeluje "*od kolijevke do groba*". Privrženost tako poprima svojstvo značajke ličnosti koja determinira razvoj bliskih emocionalnih veza u životu pojedinca. Kvaliteta odnosa u odrasloj dobi, prema teoriji privrženosti, pod utjecajima je jednog općeg obrasca privrženosti koji je formiran na temeljima iskustva odnosa s primarnim skrbnikom u djetinjstvu. Iako ljubavna domena odnosa poprima značenje temeljnog izvora privrženosti kada je riječ o odrasloj dobi, zapravo se bilo koji odnos potencijalno može razviti u odnos privrženosti (Kamenov i Jelić, 2003). S druge strane, pojedinci tijekom života mogu formirati čitav niz bliskih emocionalnih veza koje se ne moraju nužno razviti i u odnose privrženosti. Sve afektivne veze (uključujući i privrženosti) traju duže vrijeme, uključuju specifičnog

pojedina, emocionalno su važne, dok partneri u odnosu nastoje održati bliski kontakt i postaju rastreseni kad se dogodi neželjeno odvajanje. Međutim, jasni kriteriji privrženosti pomažu pri diferenciranju od bliskih afektivnih veza. To su iskustvo sigurnosti, ugone i utjehe u okviru specifične veze, ali i mogućnost odvajanja od sigurne baze koju pruža partner, s povjerenjem samostalnog uključivanja u druge aktivnosti (Ainsworth i Witting, 1969).

Karakteristike privrženosti u odnosu vlasnik-kućni ljubimac

Istraživanja pokazuju kako se obrazac tipične interakcije čovjeka prema psu kao kućnom ljubimcu sasvim legitimno može usporediti s obrascem roditeljskog ponašanja, samo što je ono usmjereno prema životinji. Ljudi koji skrbe o psima kućnih ljubimaca igraju se sa svojim životinjskim ukućanima (Smith, 1983), u komunikaciji s njima karakteristično ispoljavaju tzv. majčinski govor (Mitchell, 2001), maze ih (Serpell, 1996), zadržavaju fizičku blizinu (Robinson, 1992) i vode računa o tom da zadovoljavaju njihove temeljne životne potrebe (Baston, 2009). Djeca u interakciji sa svojim ljubimcima iskazuju ponašanja tipična za prijateljske veze, poput suosjećanja i brige (Hawkins i Williams, 2017), dok su oznake privrženosti ljubimcu osobito naglašene kad je riječ o psima kao vrsti ljubimaca (Jalongo, 2015). S druge strane, razdvojenost od kućnog ljubimca dovodi do separacijske anksioznosti, a ako se radi o smrti ljubimca, i do pojave tuge i procesa žalovanja analognog onom koji prati gubitak bliske osobe (Archer i Winchester, 1994; Cowles, 1985; Sable, 1995).

Primjenjivost koncepata teorije privrženosti u kontekstu odnosa koji se formira između ljudi i njihovih kućnih ljubimaca provjeravana je u nekoliko studija. Klasičnim je pristupom primjene *testa strane situacije* (Ainsworth i Witting, 1969) utvrđeno kako životinja kao partner u ovoj dijadi doista manifestira ponašanja privrženosti, usporediva s ponašanjima opaženim kod djece te kod čimpanzi (Prato-Previde, Custance, Spiezio i Sabatini, 2003; Prato-Previde, Fallani, Valsecchi, 2006; Topál, Miklósi, Csányi i Dóka, 1998). Kurdek (2008) je od studenata vlasnika pasa ($N = 923$) potvrdio pretpostavke o strukturi hijerarhije figura privrženosti prema kojoj psi zauzimaju niža mjesta u odnosu na ostale *ljudske* figure. Međutim, procjene realizacije funkcija privrženosti (sigurna baza, sigurno utočište, traženje blizine, separacijska anksioznost) u odnosu s kućnim ljubimcem nisu padale ispod središnjih vrijednosti pojedinačnih skala (čak kod 22% uzorka psi su zauzimali neko od dvaju gornjih mjesta u hijerarhiji figura privrženosti). Nešto je kasnije isti autor (Kurdek, 2009) kod 925 odraslih vlasnika pasa potvrdio primarnost romantičnog partnera kao figure privrženosti ključne za realizaciju sigurnog utočišta. Međutim, specificira kako je za muškarce, udovce, primarne vlasnike ljubimaca i one koji nisu skloni samootkrivanju u bliskim odnosima vjerojatnije da će preferirati odnos s ljubimcem kao sigurnim utočištem pred nekim ljudskim figurama. Kada je riječ o djeci kao vlasnicima ljubimaca, studije recentnijeg datuma potvrđuju legitimnost teorije privrženosti u kontekstu pojašnjavanja odnosa između ljudi i kućnih ljubimaca.

Odnos između djeteta i njegova ljubimca poprima karakteristike sigurne privrženosti, a emocionalno povezivanje djeteta s ljubimcem konzistentno je tumačenjima razvoja privrženosti u odnosima među ljudima (Carr i Rockett, 2017). Djeca u odnosu sa svojim ljubimcima realiziraju funkcije karakteristične za privrženost, poput traženja blizine, separacijske anksioznosti i sigurnog utočišta. Ipak, treba biti oprezan pri tumačenju sigurne baze jer djetetova uznemirenost pri odsustvu ljubimca ne mora proizlaziti iz nedostatka sigurnosti, već iz jednostavne brige za ljubimca (Hawkins i Williams, 2017). Autorice Beck i Madresh (2008) smatraju kako izravne usporedbe karakteristika odnosa s bliskim osobama s karakteristikama odnosa s ljubimcem mogu pomoći u procjenama sličnosti među ovim dvjema domenama odnosa, vodeći se, naravno, pritom teorijski utemeljenim konceptima. Zaključuju kako se postojeće mjere privrženosti opravdano mogu koristiti u takvim istraživanjima. Naime, autorice su modificirale neke od klasičnih instrumenata privrženosti (RQ – *Relationship Questionnaire; Experiences in Close Relationships-Revised*) tako što su kao ciljne figure procjene u uputi specificirale ljubimce. Te su se mjere pokazale pouzdanim kada je riječ o procjeni odnosa s ljubimcem, a njihova je latentna struktura bila usporediva s onom koja leži u podlozi procjena odnosa s partnerom.

Kada je riječ o verificiranju statusa nekog odnosa kao bliskog, pa tako i odnosa vlasnik-kućni ljubimac, provjera zastupljenosti nekih osnovnih koncepata privrženosti u konkretnom odnosu početni je istraživački korak (Fraley i Shaver, 2000). Problem pritom predstavlja postojanje različitih teorijskih i empirijskih konceptualizacija privrženosti (Mikulincer i Shaver, 2007), a s tim su povezani problemi mjerenja naglašeni posebice kada je riječ o odnosu s kućnim ljubimcima. Neizbježno je, stoga, uklopiti u istraživački nacrt više instrumenata privrženosti odabranih na temelju njihove teorijske relevantnosti, a s ciljem obuhvaćanja što širih aspekata kvalitete i indikatora realizacije privrženog ponašanja. Uklapanjem podataka o karakteristikama odnosa vlasnik-kućni ljubimac u širi kontekst interpersonalne okoline i bliskih odnosa u odrasloj dobi ovim se istraživanjem nastojao dobiti i uvid u podatak o relativnoj kvaliteti odnosa vlasnik-kućni ljubimac.

U literaturi se navodi kako su odnosi privrženosti zapravo kvalitativno drugačiji od drugih tipova odnosa, a služe određenim psihološkim funkcijama koje ne zadovoljavaju drugi međuzavisni odnosi (Ainsworth, 1991; Cassidy, 1999). Iako postoje različitosti između privrženih veza u djetinjstvu i u odrasloj dobi, njihova je dinamika ista. Teoretičari privrženosti predlažu niz faktora koji razlikuju odnose privrženosti od drugih tipova odnosa, a tri se sustavno pojavljuju u različitim taksonomijama (Fraley i Shaver, 2000). Drugim riječima, kako bi se moglo razlikovati privržene odnose od neprivrženih, treba imati na umu osnovne funkcije privrženih odnosa: 1. tendenciju pojedinca da ostane u bliskom kontaktu s figurom kojoj je privržen (traženje blizine); 2. pojedinac u odnosu s figurom privrženosti pronalazi sigurnost i podršku (sigurno utočište) te 3. prisustvo figure privrženosti potkrepljuje osjećaje sigurnosti i povjerenja i time facilitira neometan angažman u

okolini (sigurna baza). Među osnovna svojstva privrženosti Hazan i Zeifman (1999) navode i separacijsku uznemirenost, koja se odnosi na osjećaje anksioznosti i nemira u situacijama razdvojenosti od figure privrženosti. Funkcije privrženosti relevantne su u smislu razlikovanja brižnih afektivnih odnosa od odnosa privrženosti. Naime, traženje blizine i separacijska anksioznost obilježja su afektivnih veza kao i veza privrženosti (drugim riječima, javljaju se kod svih bliskih odnosa), dok su sigurno utočište i sigurna baza funkcije isključivo privrženih odnosa (Bell i Richard, 2000). Ovaj se rad fokusira na separacijsku anksioznost i sigurno utočište jer su te dvije funkcije, prije svega, teorijski očekivane kao moguće u odnosu vlasnik-kućni ljubimac. Valjalo bi napomenuti da se konačnim obilježjem potpune privrženosti smatra percepcija drugog člana u odnosu kao sigurne baze, odnosno kao nekog tko će nas poticati i biti potpora u ponašanjima važnim za vlastito samonapredovanje i razvoj. Pas, kao drugi član u odnosu, posve je jasno ograničen u svojim sposobnostima da bi adekvatno zadovoljavao funkciju sigurne baze u punom smislu riječi, stoga ona nije ni bila obuhvaćena ovim istraživačkim planom. Pretpostavljeno je da će funkcija separacijske anksioznosti biti dominantna u odnosu vlasnik-kućni ljubimac, poglavito iz razloga što psi kao kućni ljubimci imaju evidentna ograničenja po pitanju kognitivnih, verbalnih te ponašajnih resursa, a koji bi mogli biti značajni faktori u procesu reduciranja stresa kod drugog člana dijade (preduvjeti za sigurno utočište). Uzevši u obzir i kontekst bliskih figura u odrasloj dobi (članovi obitelji, partner, najbolji prijatelj), može se pretpostaviti da će funkcija sigurnog utočišta biti najmanje zastupljena upravo u odnosu s kućnim ljubimcem (psom), odnosno najzastupljenija u partnerskom odnosu (salijentan odnos za odraslu dob).

Iako bi funkcije privrženog ponašanja trebale biti prisutne kod članova dijade da bi se moglo govoriti o privrženom odnosu, one ipak nisu isključivi pokazatelj privrženosti, odnosno kako Fraley i Shaver (2000) navode – odnos ne mora nužno biti privrženost da bi na razini pojedinca manifestirao funkcije povezane s privrženošću (npr. slučajevi tzv. nerealizirane privrženosti). Dakle, nije dovoljno identificirati funkcije da bi se govorilo o isključivoj privrženosti. Stoga je uz ovaj koncept, koji indicira realizaciju i kvalitetu privrženog ponašanja na razini specifičnog odnosa, nužno bilo ispitati i obilježja karakteristična za određene stilove privrženosti u smislu karakterističnih afektivno-bihevioralnih i kognitivnih obrazaca ponašanja, osjećanja te razmišljanja. Drugim riječima, važno je uzeti u obzir i koncept individualnih razlika u tipičnim obrascima privrženosti. Ispitivanja stilova privrženosti u bliskim vezama zapravo se baziraju na pretpostavci o generaliziranim obrascima očekivanja, emocija i ponašanja koji proizlaze iz internaliziranih iskustava iz svih prošlih veza privrženosti (Mikulincer i Shaver, 2007). Reprerentacija privrženosti ima dvije dimenzije koje specifično utječu na razvoj neke veze (anksioznost, izbjegavanje). Ako bi izraženost pojedine od dimenzija privrženosti u odnosima s bliskim ljudskim figurama bila povezana s aspektima ponašanja, osjećanja i razmišljanja karakterističnim za sigurnu, anksioznu i izbjegavajuću privrženost u odnosu s ljubimcem, moglo bi se zaključiti da odnosi s bliskim drugima i odnos s ljubimcem dijele zajedničku osnovu. U tom bi se slučaju moglo raditi o

istom radnom modelu bliskih veza (kognicija) kao odrazu stabilnih individualnih razlika ili osobina ličnosti koje globalno uvjetuju pojedinčevu tendenciju za izbjegavanjem i/ili anksioznošću u interpersonalnoj domeni. Beck i Madresh (2008) navode kako izravne usporedbe karakteristika odnosa s bliskim osobama s karakteristikama odnosa s ljubimcem mogu pomoći u razumijevanju faktora koji razlikuju ove tipove odnosa, odnosno u definiranju stupnja konzistencije među ovim dvjema domenama odnosa.

Osjećaj sigurnosti koji je vezan uz specifičan odnos proizlazi iz percepcije partnera (u tom odnosu) kao voljnog i sposobnog da zadovolji potrebe vezane uz kontekst privrženosti, odnosno da bude responzivna meta funkcija privrženosti (Collins i Feeney, 2000). Upravo se tu nameće još jedno relevantno mjerno pitanje: pri utvrđivanju uloge privrženosti u određenom odnosu od konceptualne bi važnosti bilo provjeriti jesu li anksioznost i izbjegavanje, kao dvije dimenzije privrženosti (relevantne za individualne razlike u općim stilovima privrženosti), jednako važne i kada je riječ o razini specifičnih odnosa. Drugim riječima, povezivanje dimenzija privrženosti izraženih za određenu domenu odnosa s funkcijama privrženosti u specifičnom odnosu (koje daju podatak o očekivanom stupnju realizacije privrženog ponašanja u konkretnom odnosu kao i o responzivnosti partnera u dijadi) neizravno bi dalo podatak o dinamici privrženosti u konkretnom odnosu. Recimo, u slučajevima kad partner (u odnosu) nije konzistentan u suportivnom smislu i kad njegova afektivnost nije posve predvidljiva, moglo bi se očekivati da će pojedinac početi manifestirati odlike preokupiranog obrasca privrženosti u konkretnom odnosu (visoka anksioznost i nisko izbjegavanje). Tada bi se relacijski specifični stilovi privrženosti mogli smatrati funkcionalnim adaptacijama na očekivanja partnerove responzivnosti u situacijama kontekstualno bitnim za privrženost (Collins, Guichard, Ford i Feeney, 2004). Tu valja napomenuti da prema zasad poznatim podacima, u okviru empirijski provjerenih mjera privrženosti, nema općeprihvaćene, valjane, mjere relacijski specifičnih obrazaca privrženosti. Istraživači uglavnom adaptiraju postojeće mjere općih obrazaca privrženosti na način da modificiraju uputu u kojoj se specificira da se odgovori na čestice daju misleći pritom na konkretnog pojedinca (npr. La Guardia, Ryan, Couchman i Deci, 2000). U ovom se istraživanju usporedivom mjerom relacijski specifičnih obrazaca privrženog ponašanja smatra ukupni rezultat na Upitniku funkcija i karakteristika privrženosti, koji daje podatak o interpersonalnim očekivanjima i ponašajnim tendencijama relevantnim za dinamiku privrženosti u specifičnoj dijadi. Ovakvo promatranje prati i određene preporuke u literaturi (npr. Collins i sur., 2004) prema kojima bi valjana mjera obrazaca privrženosti u specifičnim odnosima bila upravo ona koja operacionalizira funkcije privrženog ponašanja. Što sve ovo znači u kontekstu ispitivanja uloge privrženosti u odnosu s ljubimcem? Kako je već ranije spomenuto, verbalni, kognitivni i ponašajni resursi pasa evidentno se razlikuju u odnosu na ljude te znatno umanjuju njihove sposobnosti da aktivno sudjeluju u uklanjanju izvora stresa. Eventualne odlike manje sigurnih obrazaca privrženosti u odnosu s psom te salijentnost jednostavnijih funkcija privrženosti (u usporedbi s obrascima

privrženosti s bliskim osobama) mogli bi se u tom slučaju objasniti upravo nemogućnošću ljubimaca da u potpunosti ispune ulogu figure privrženosti zbog njihovih ograničenih mogućnosti da budu responzivna meta funkcijama privrženosti. Drugim riječima, takve bi se nesigurnije karakteristike privrženosti u konkretnom odnosu s kućnim ljubimcem javile kao adaptacija na unaprijed postavljena očekivanja glede toga što možemo "dobiti" iz odnosa s ljubimcem.

Budući da se znanstveni interes za pitanja specifičnosti afektivne povezanosti ljudi i njihovih kućnih ljubimaca u posljednje vrijeme širi te da pritom još uvijek nije posve jasno o kakvom se tipu odnosa radi, u smislu njegovih psihosocijalnih karakteristika i implikacija, ovim su se istraživanjem pokušala definirati osnovna obilježja spomenutog odnosa u kontekstu privrženosti. Podaci o karakteristikama odnosa vlasnik-kućni ljubimac nastojali su se interpretirati unutar šireg okvira interpersonalnih (bliskih/privrženih) odnosa te su stoga prikupljeni i podaci o karakteristikama privrženosti u okviru obiteljskih, romantičnih i prijateljskih odnosa. Shodno navedenom, glavni je cilj ovog istraživanja bio provjeriti primjenjivost osnovnih koncepata teorije privrženosti u području veza ljudi i njihovih kućnih ljubimaca, odnosno pokušati empirijski utvrditi u kojoj je mjeri teorija privrženosti zaista opravdano polazište kada je riječ o ovom specifičnom tipu veze.

Istraživački su problemi na koje se nastojalo odgovoriti ovim istraživanjem:

1. Ispitati položaj ljubimca u hijerarhiji figura privrženosti:
 - a) utvrđivanjem dominantne funkcije privrženosti u odnosu vlasnik-kućni ljubimac te usporedbom s istaknutošću pojedine funkcije privrženosti u kontekstu ispitivanih bliskih interpersonalnih odnosa.
 - b) utvrđivanjem razlika u zastupljenosti funkcija privrženosti kod ispitivanih odnosa.

Može se pretpostaviti da će u odnosu vlasnik-kućni ljubimac dominantna biti funkcija separacijske anksioznosti te da će funkcija sigurnog utočišta biti najmanje zastupljena upravo u odnosu s kućnim ljubimcem (psom), odnosno najzastupljenija u partnerskom odnosu.

2. Ispitati povezanost dimenzija privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcem i s tri preostala tipa bliskih odnosa u odrasloj dobi.

Mogu se očekivati značajne povezanosti dimenzija privrženosti u odnosima s bliskim ljudskim figurama s aspektima ponašanja, osjećanja i razmišljanja karakterističnim za sigurnu, anksioznu i izbjegavajuću privrženost u odnosu s ljubimcem.

3. Utvrditi doprinos dimenzionalnih aspekata privrženosti relacijski specifičnim karakteristikama privrženosti u partnerskoj, obiteljskoj, prijateljskoj i domeni odnosa s kućnim ljubimcem.

Može se očekivati da će dimenzije privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) biti relevantne pri pojašnjavanju realizacije privrženosti (izraženost funkcija privrženosti) kod svih tipova ispitivanih bliskih odnosa.

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 219 vlasnika kućnih ljubimaca (prosječna je dob uzorka 34 godine; 82% su žene). Odabir sudionika vodio se nekoliko kriterijima relevantnim za osnovni istraživački cilj. Naime, vrsta kućnih ljubimaca u odnosu na koju su se provjeravale osnovne karakteristike privrženosti bili su isključivo psi. Istraživanja sustavno pokazuju kako postoje značajne razlike u stupnju afektivne vezanosti za ljubimca s obzirom na vrstu životinje, odnosno ljudi se najsnažnije emocionalno vežu upravo za pse (npr. Johnson, Garrity i Stallones, 1992; Siegel, 1990). Nadalje, bilo je relevantno i da vlasnici pasa budu ujedno i njihovi primarni skrbnici te da sa svojim ljubimcima prostorno dijele životnu svakodnevicu jer se stupanj angažiranosti u skrbljenje o ljubimcu kao i faktor fizičke blizine također povezuju s većom emocionalnom bliskošću ljubimcu (Carlisle-Frank i Frank, 2006; Kurdek, 2008; Ombla i Penezić, 2010; Shore, Riley i Douglas, 2006).

Prosječno je vrijeme posjedovanja kućnog ljubimca kod uzorka sudionika u istraživanju 4.4 godine.

Instrumenti

Upitnikom općih podataka prikupljeni su osnovni sociodemografski podaci (dob, spol, stupanj obrazovanja) te informacije vezane uz vlasništvo ljubimca relevantne za samu selekciju uzorka (procjena stupnja skrbi za ljubimca, vrijeme posjedovanja ljubimca).

Upitnik karakteristika i funkcija privrženosti (Ombla, 2014) predstavlja mjeru karakteristika i funkcija privrženosti u trenutnim odnosima s bliskim drugim osobama. Sudionici zasebno procjenjuju odnos s članom obitelji (pri čemu se trebaju odlučiti za majku, oca, sestru ili brata), partnerom, najboljim prijateljem i svojim kućnim ljubimcem (psom). Rezultat na skali separacijske anksioznosti (5 čestica) upućuje na potrebu za blazinom procjenjivane figure i na osjećaje uznemirenosti i tjeskobe pri njezinoj odsutnosti. Primjer je čestice u slučaju procjene kućnog ljubimca "*Kada sam razdvojen/a od svog ljubimca, osjećam se tužno i neraspoloženo.*". Rezultat na skali sigurnoga utočišta (6 čestica) upućuje na osjećaj sigurnosti, utjehe i potpore koji proizlazi iz društva procjenjivane figure. Primjer je čestice u slučaju procjene prijatelja "*Osoba kojoj prvoj odem da me oraspoloži kada mi se dogodi nešto loše ili kada se uzrujam jest moj prijatelj.*". Sudionici su svoje odgovore dali na skali procjene od 7 stupnjeva, pri čemu 1 označava *potpuno neslaganje* s tvrdnjom, dok 7 označava *potpuno slaganje* s tvrdnjom. Pouzdanosti skala Upitnika karakteristika i funkcija privrženosti utvrđene u ovom istraživanju dosta su visoke te se za supskalu separacijske anksioznosti kreću od $\alpha = .89$ do $\alpha = .85$, ovisno o procjenjivanom odnosu. Pouzdanosti skale sigurnoga utočišta kreću se od $\alpha = .93$ do $\alpha = .91$, ovisno o procjenjivanom odnosu. Prema Ombla (2014)

korelacije među definiranim dvama faktorima Upitnika karakteristika i funkcija privrženosti kreću se od .74 kod procjene odnosa s članom obitelji, .72 kada se procjenjivao odnos s najboljim prijateljem do .71 pri procjeni odnosa s partnerom, odnosno .61 kod procjene odnosa s kućnim ljubimcem. Autorica zaključuje da je opravdano računati i jedan ukupni rezultat koji bi bio indikator stupnja u kojem su u procjenjivanom odnosu zastupljene funkcije privrženosti u smislu sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti, što je u skladu sa sugestijama koje za mjeru funkcija privrženosti predlažu Tancredy i Fraley (2006). Ukupna pouzdanost rezultata dobivenih primjenom Upitnika karakteristika i funkcija privrženosti u ovom istraživanju iznosi $\alpha = .87$.

Modificirani Brennanov Inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003) ispituje privrženost unutar tri domene bliskih odnosa: Upitnik privrženosti prema članovima obitelji, Upitnik privrženosti prema ljubavnim partnerima i Upitnik privrženosti prema prijateljima. Sve tri verzije skale imaju dvofaktorsku latentnu strukturu. Rezultat na supskali anksioznosti (9 čestica) upućuje na osjećaje brige vezane uz kontekst bliskosti u odnosu. Primjer je čestice u slučaju procjene člana obitelji "*Jako se brinem da ću izgubiti naklonost svoje obitelji.*". Rezultat na supskali izbjegavanja (9 čestica) sugerira odbijanje intimnosti. Primjer je čestice u slučaju procjene partnera "*Radije ne pokazujem partneru svoje prave osjećaje.*". Sudionici svoje odgovore daju na skali procjene od 7 stupnjeva, pri čemu 1 označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, dok 7 označava potpuno slaganje s tvrdnjom. Koeficijenti pouzdanosti utvrđeni u ovom istraživanju kreću od $\alpha = .73$ do $\alpha = .86$, ovisno o procjenjivanoj domeni (obiteljska, ljubavna, prijateljska).

Upitnik privrženosti prema kućnim ljubimcima (Ombla, 2014) kontinuirana je mjera privrženosti kućnom ljubimcu. Upitnik ima tri skale (sigurnost privrženosti, anksioznost u privrženosti, izbjegavanje privrženosti), koje konstruktno pokrivaju empirijski potvrđen model privrženosti Hazanove i Shavera (1987). Skala sigurnosti privrženosti ima 7 čestica, a primjer je tvrdnje "*Vjerujem da će moj ljubimac uvijek željeti biti uz mene.*". Skala anksioznosti u privrženosti ima 4 čestice s primjerima tvrdnji poput "*Bojim se da od svog ljubimca ne dobivam ljubav i podršku koja mi je potrebna.*". Skala izbjegavanja privrženosti ima 5 čestica, a primjer je tvrdnje "*Prilično mi je teško postati suviše blizak sa svojim ljubimcima.*". Rezultat na pojedinoj skali daje informaciju o tome koliko su u odnosu s kućnim ljubimcem izraženi aspekti karakteristični za sigurnu, anksioznu odnosno izbjegavajuću privrženost. Sudionici svoje odgovore daju na skali procjene od 7 stupnjeva, pri čemu 1 označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, dok 7 označava potpuno slaganje s tvrdnjom. Pouzdanosti skala Upitnika privrženosti kućnim ljubimcima utvrđene u ovom istraživanju prihvatljive su razine i kreću se od $\alpha = .79$ za skalu sigurnosti privrženosti, $\alpha = .70$ za skalu anksioznosti u privrženosti te $\alpha = .61$ za skalu izbjegavanje privrženosti.

Postupak

Pristup i kontakt s potencijalnim sudionicima oslonio se na tehniku "snježne grude" (engl. *snowball*). Prilikom svakog kontakta s pojedinim vlasnikom ljubimca tražen je informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju, nakon čega su sudionici pristupili ispunjavanju upitnika u papirnoj verziji. Vrijeme potrebno za ispunjavanje upitnika iznosilo je dvadesetak minuta. Nakon popunjavanja upitnika ispitivač je zahvalio sudionicima na sudjelovanju te ih pitao poznaju li vlasnika psa za kojeg misle da bi pristao biti informiran o istraživanju. Ovaj način regrutiranja sudionika uzorka predstavlja osnovu tehnike "snježne grude".

Rezultati

Distribucije rezultata procjena na pojedinim skalama primijenjenim u ovom istraživanju, zadovoljavaju uvjete za provođenje parametrijskih statističkih postupaka obrade rezultata. Kline (2005) navodi kako se ekstremno odstupajućim distribucijama mogu smatrati one kod kojih je vrijednost indeksa asimetričnosti veća od 3, a vrijednost indeksa spljoštenosti veća od 10. Vrijednosti spomenutih indeksa utvrđene u ovom istraživanju (za rezultate pojedinih skala) spadaju unutar prethodno definiranih granica. Statističke su analize provedene uz korištenje softverskog paketa za obradu podataka SPSS-6.

Mjesto ljubimca u hijerarhiji figura privrženosti

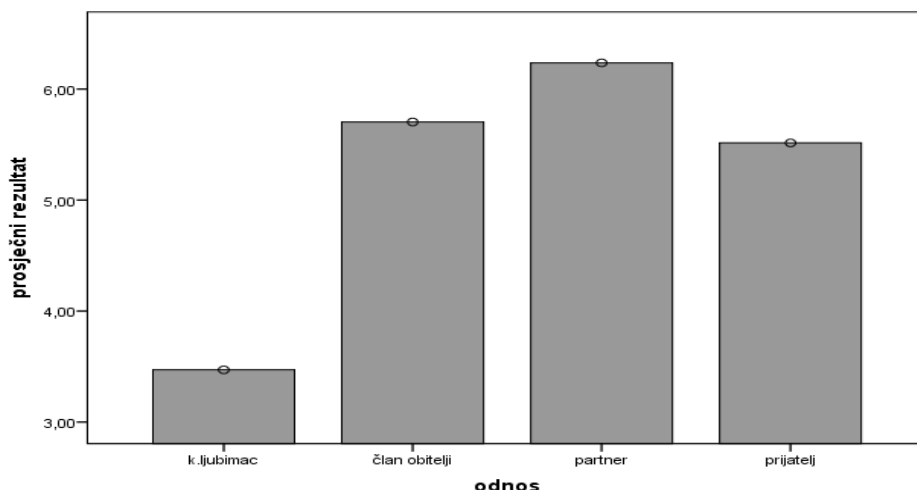
Kako bi se utvrdilo mjesto koje ljubimac zauzima u hijerarhiji figura prema kojima osoba može razviti privrženo ponašanje, potrebno je testirati razlike u izraženosti doživljaja separacijske anksioznosti i sigurnog utočišta između pojedinih odnosa. Budući da su u ovom istraživanju, uz odnos s ljubimcem, obuhvaćene još tri domene bliskih odnosa, prvo su testirane razlike u zastupljenosti funkcija sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti u svakom pojedinom odnosu (dvije funkcije privrženog ponašanja obuhvaćene u ovom istraživanju), a potom i razlike u doživljaju pojedinih funkcija privrženosti s obzirom na tip procjenjivanog odnosa.

Tablica 1.

Testiranje razlika u doživljaju sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti kod svakog pojedinog odnosa (t-test za zavisne uzorke)

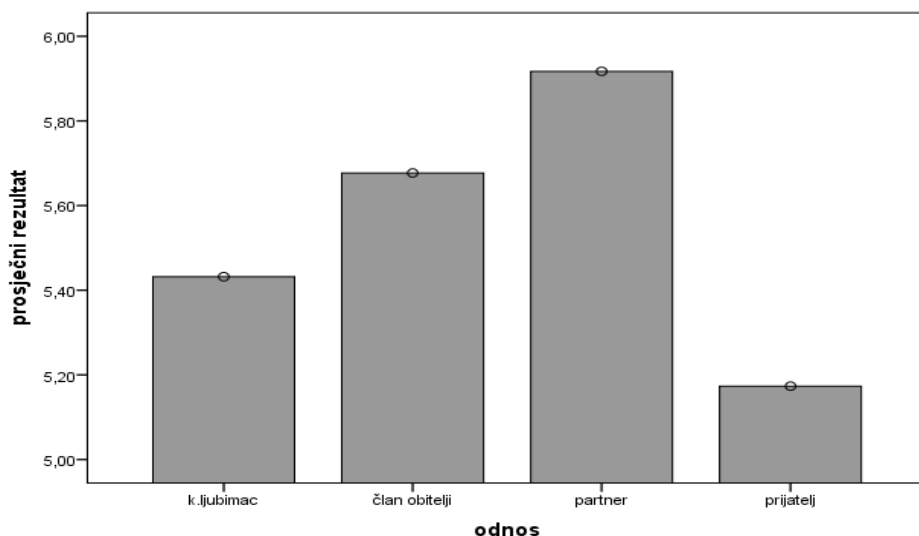
Odnos	Varijable	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
kućni ljubimac	sigurno utočište	3.47	1.64	-22.87	218	<.01
	separacijska anksioznost	5.43	1.42			
član obitelji	sigurno utočište	5.70	1.14	.44	218	>.05
	separacijska anksioznost	5.67	1.14			
partner	sigurno utočište	6.24	.98	5.76	218	<.01
	separacijska anksioznost	5.92	1.11			
prijatelj	sigurno utočište	5.51	.98	5.97	218	<.01
	separacijska anksioznost	5.17	1.14			

U Tablici 1. prikazani su rezultati testiranja značajnosti razlika između doživljaja sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti u svakom pojedinom odnosu. Kako se i pretpostavljalo, za odnos s kućnim ljubimcem dominantnom funkcijom privrženosti pokazuje se separacijska anksioznost. U odnosu s partnerom i najboljim prijateljem naglašenija je funkcija sigurnog utočišta, dok kod odnosa s procjenjivanim članom obitelji nema statistički značajne razlike između doživljaja sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti. Odnos s kućnim ljubimcem procjenjuje se kao onaj u kojem su u smislu funkcija privrženog ponašanja primarno naglašeni osjećaji potrebe za blizinom i neugode te uznemirenosti u situacijama realnog ili percipiranog razdvajanja. U bliskim je odnosima s partnerom i najboljim prijateljem dominantan doživljaj sigurnosti i utjehe koju osoba pronalazi u odnosu sa značajnim pojedincem.

Slika 1. Prosječni rezultat na skali Sigurno utočište s obzirom na tip procjenjivanog odnosa.

Nadalje, provedbom je jednosmjerne ANOVE testirana značajnost razlika u doživljaju sigurnog utočišta s obzirom na četiri tipa procjenjivanih odnosa. Utvrđene su statistički značajne razlike u doživljaju sigurnog utočišta s obzirom na procjenjivani odnos ($df = 2.64$, $F = 231.37$, $p < .01$). *Post hoc* analizom (Bonferronijev test), čiji je cilj bio testirati relevantnost razlika pojedinačnih parova aritmetičkih sredina, utvrđeno je kako je odnos s partnerom procijenjen kao onaj u kojem je najizraženija karakteristika sigurnog utočišta i taj se odnos statistički značajno razlikuje od sva tri preostala procjenjivana odnosa kada je riječ o ovoj funkciji privrženog ponašanja. Zatim, odnos s članom obitelji i odnos s najboljim prijateljem procjenjuju se podjednakim kada je riječ o oznakama sigurnog utočišta u tim odnosima (nema statistički značajne razlike) te bi se moglo reći da dijele drugo mjesto u hijerarhiji privrženosti (barem kada je riječ o sigurnom utočištu kao aspektu privrženosti). U odnosu s kućnim ljubimcem vlasnici pasa manifestiraju najmanje ponašanja i doživljavanja karakteristična za pojam sigurnog utočišta kada se isti uspoređi s preostala tri procjenjivana odnosa. Sve su navedene razlike značajne na razini statističke značajnosti od 5%. Rezultati generalno potvrđuju očekivanja prema kojima se predviđala salijentnost partnerskog odnosa u odrasloj dobi dok se zbog neadekvatnih dispozicija kućnih ljubimaca (pasa) da budu responzivna meta privrženog ponašanja, u smislu zadovoljavanja funkcije sigurnog utočišta, u startu očekivalo da će biti na zadnjem mjestu. U svakom slučaju, valja voditi računa i o činjenici da je sama kvaliteta privrženog ponašanja koja bi mogla indicirati sigurno utočište drugačija za čovjeka, odnosno za psa kao potencijalnu metu privrženosti.

Slika 2. Prosječni rezultat na skali Separacijska anksioznost s obzirom na tip procjenjivanog odnosa.

Jednosmjernom je ANOVOM testiran i značaj razlika u doživljaju separacijske anksioznosti s obzirom na četiri tipa procjenjivanih odnosa ($df = 2.72$, $F = 24.57$, $p < .01$). Utvrđene su statistički značajne razlike u doživljaju separacijske anksioznosti s obzirom na procjenjivani odnos. *Post hoc* analizom (Bonferronijev test), čiji je cilj bio testirati važnost razlika pojedinačnih parova aritmetičkih sredina, utvrđeno je kako je odnos s partnerom procijenjen kao onaj u kojem se doživljava značajno najviše separacijske anksioznosti, dok se u odnosu s najboljim prijateljem doživljava značajno najmanje separacijske anksioznosti. U odnosima s kućnim ljubimcem i s članom obitelji doživljava se podjednako separacijske anksioznosti (nema statistički značajne razlike), odnosno značajno manje separacijske anksioznosti kada se oba odnosa usporede s partnerskim i s druge strane značajno više separacijske anksioznosti kad se isti odnosi usporede s odnosom s najboljim prijateljem (sve navedene razlike značajne su na razini statističke značajnosti od 5%). Drugim riječima, kada bi se formirala hijerarhija odnosa s obzirom na aspekt separacijske anksioznosti, tada bi odnos s kućnim ljubimcem i odnos s članom obitelji dijelili drugo mjesto u takvoj hijerarhiji (prvo zauzima odnos s partnerom, a posljednje odnos s najboljim prijateljem).

Povezanost dimenzija privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcem i s preostala tri tipa bliskih odnosa u odrasloj dobi

Kako bi se provjerilo dijele li i ako da, u kojoj mjeri odnos s kućnim ljubimcem te preostala tri tipa bliskih odnosa u odrasloj dobi (obitelj, ljubavni partneri, prijatelji) zajedničku dimenzionalnu osnovu, potrebno je ispitati povezanosti aspekata privrženosti među tim odnosima. Drugim riječima, aspekti ponašanja, osjećanja i razmišljanja karakteristični za sigurnu, anksioznu i izbjegavajuću privrženost u odnosu s ljubimcem dovest će se u relaciju s dimenzijama privrženosti u odnosima s bliskim ljudskim figurama (anksioznost i izbjegavanje).

Tablica 2.

Povezanost dimenzija kvalitete odnosa s kućnim ljubimcem s dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja u obiteljskim, ljubavnim i prijateljskim odnosima

Odnos	Varijable	Obitelj		Partner		Prijatelj	
		A	I	A	I	A	I
kućni ljubimac	sigurnost privrženosti	.07	-.21**	.12*	-.10	.07	-.18**
(pas)	anksioznost u privrženosti	.17**	.33**	.18**	.24**	.21**	.28**
	izbjegavanje privrženosti	.17**	.28**	.08	.19**	.13**	.27**

Legenda: A = anksioznost, I = izbjegavanje

* $p < .05$; ** $p < .01$.

U Tablici 2. prikazane su korelacije aspekata ponašanja, osjećanja i razmišljanja karakterističnih za sigurnu, anksioznu i izbjegavajuću privrženost u odnosu s ljubimcem s dimenzijama privrženosti u odnosima s bliskim ljudskim figurama (anksioznost i izbjegavanje). Dimenzija izbjegavanja privrženosti u obiteljskim,

partnerskim i prijateljskim odnosima u značajnim je i očekivano pozitivnim korelacijama s aspektima anksioznosti u privrženosti te izbjegavanja privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcima (vrijednosti koeficijenata korelacije kreću se od niskih do umjereno niskih vrijednosti). Pritom se dimenzija izbjegavanja u bliskim odnosima s ljudskim figurama čini nešto relevantnijom (u odnosu na dimenziju anksioznosti) kada je riječ o relaciji s aspektima nesigurne privrženosti u odnosu s ljubimcima (vrijednosti koeficijenata korelacije izbjegavanja i aspekata nesigurne privrženosti u odnosu s ljubimcima nešto su više od onih dobivenih za anksioznost). Izbjegavanje u obiteljskim i prijateljskim odnosima u niskim je negativnim korelacijama sa sigurnosti privrženosti u odnosu s ljubimcima (redom: $r = -.21$, $r = -.18$, uz $p < .01$), dok je donekle neočekivano anksioznost u odnosu s partnerom pozitivno povezana sa sigurnosti privrženosti u odnosu s ljubimcem, iako je ta korelacija vrlo niska ($r = .12$, $p < .05$).

Doprinos dimenzionalnih aspekata privrženosti relacijski specifičnim karakteristikama privrženosti u pojedinim domenama odnosa

Kako bi se dobio uvid u dinamiku privrženosti u odnosu vlasnik-kućni ljubimac, u smislu provjere doprinosa dimenzionalnih aspekata privrženosti oblikovanju relacijski specifičnih karakteristika privrženosti, provedena je standardna regresijska analiza s dimenzijama privrženosti kao prediktorima, odnosno ukupnim rezultatom na Upitniku karakteristika i funkcija privrženosti kao kriterijem. Budući da je neposredan cilj ovog istraživanja interpretirati odnos vlasnik-kućni ljubimac u kontekstu triju preostalih interpersonalnih odnosa relevantnih za odraslu dob, provedene su i paralelne regresijske analize kada je riječ o domenama odnosa s obitelji, partnerima te prijateljima.

Slijedi uvid u bivarijatne korelacije dimenzija privrženosti i ukupnih rezultata na Upitniku karakteristika i funkcija privrženosti, a zatim i rezultati četiriju standardnih regresijskih analiza.

Tablica 3.

Korelacije dimenzija privrženosti i ukupnih rezultata na Upitniku karakteristika i funkcija privrženosti (stupanj privrženog ponašanja), zasebno za svaki od četiri procjenjivana tipa odnosa

Varijabla		Dimenzionalni aspekti privrženosti (domena odnosa)									
		obitelj		partneri		prijatelji		kućni ljubimci			
		A	I	A	I	A	I	s	a	i	
stupanj privrženog ponašanja (specifični odnos)	član obitelji	.00	-.40**	.09	-.19**	-.03	-.26**	.27**	-.09	-.19**	
	partner	.21**	-.25**	.14*	-.54**	.18**	-.15*	.09	-.07	-.13	
	prijatelj	-.03	.00	-.03	.05	.03	-.37**	.32**	-.07	-.14*	
	kućni ljubimac	.06	-.21**	.04	-.08	.03	-.14*	.78**	-.06	-.33**	

Legenda: A = anksioznost, I = izbjegavanje, s = sigurnost privrženosti, a = anksioznost u privrženosti, i = izbjegavanje privrženosti

* $p < .05$; ** $p < .01$.

Tablica 4.

Prediktivni doprinos dimenzija privrženosti identificiranih za pojedine domene odnosa objašnjenju varijance privrženog ponašanja identificiranog u konkretnom odnosu

		Kriterij: Stupanj privrženog ponašanja β – standardizirani koeficijenti	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>F</i>
obitelj	anksioznost	.079	.409	.167	21.65**
	izbjegavanje	-.420**			
partneri	anksioznost	.230**	.585	.342	56.05**
	izbjegavanje	-.576**			
prijatelji	anksioznost	.130*	.388	.150	19.08**
	izbjegavanje	-.399**			
kućni ljubimci	anksioznost	.088	.335	.112	13.64**
	izbjegavanje	-.361**			

* $p < .05$; ** $p < .01$.

Prije komentiranja rezultata regresijskih analiza valja podsjetiti da kada je riječ o odnosu s kućnim ljubimcem raspoložemo mjerom (Uпитnik privrženosti prema kućnim ljubimcima) koja u smislu općenitijih aspekata privrženosti na razini domene odnosa s kućnim ljubimcima daje podatak o sigurnim, anksioznim i izbjegavajućim oznakama privrženosti u odnosima s ljubimcima. Kako bi se mogle izvršiti paralelne usporedbe odnosa s ljubimcem i odnosa s preostalim bliskim figurama, u regresijsku su analizu, koja je obuhvatila odnos s kućnim ljubimcem kao prediktori, uvedene varijable anksioznosti i izbjegavanja privrženosti u odnosima s ljubimcima (ne i varijabla sigurnosti privrženosti). Kako se vidi i iz Tablice 3., dimenzija sigurnosti privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcima u prilično je visokoj korelaciji s ukupnim stupnjem privrženog ponašanja prema psu, stoga njezino uključivanje u skup prediktora ne bi imalo prevelikog smisla.

Rezultati standardnih regresijskih analiza s dimenzijama privrženosti kao prediktorima i iskazanim privrženim ponašanjem kao kriterijem prikazani su u Tablici 4. Dimenzije privrženosti u obiteljskoj domeni odnosa objašnjavaju 16.7% varijance privrženog ponašanja prema članu obitelji, pri čemu se značajnim (nezavisnim) prediktorom pokazuje izbjegavanje ($\beta = -.420$). Dakle, što više izbjegavanja pojedinac iskazuje u okviru obiteljskih odnosa, izražava manju privrženost članu obitelji na razini specifičnog odnosa (u vidu manifestiranja funkcija privrženog ponašanja, sigurnog utočišta i separacijske anksioznosti). U tri preostala tipa odnosa (partnerski, prijateljski i onaj s ljubimcem) dimenzije privrženosti redom objašnjavaju oko 34%, 15% i 11% varijance privrženog ponašanja u specifičnim odnosima s konkretnim figurama. Ono što se ističe, jest supresorski efekt dimenzije anksioznosti u slučaju prijateljskog odnosa, koja se pokazuje značajnim pozitivnim prediktorom iako na razini bivarijantnih korelacija nije značajno povezana s kriterijem (dapače, korelacija je gotovo nulta). Izbjegavanje je značajan negativni prediktor privrženog ponašanja u odnosu s partnerom ($\beta = -.576$), najboljim prijateljem ($\beta = -.399$) i psom ($\beta = -.361$). Posve logično,

karakteristika pojedinca da općenito više izbjegava bliskost u romantičnim, prijateljskim i odnosima s kućnim ljubimcima povezana je s manjom realizacijom privrženog ponašanja u konkretnim odnosima, dakle manje osjećaja sigurnosti, utjehe te nemira pri razdvajanju od partnera, najboljeg prijatelja i ljubimca.

Anksioznost se kao pozitivan prediktor privrženog ponašanja izdvaja jedino u slučaju partnerskog odnosa ($\beta = .230$). Dakle, izraženija je potreba za pažnjom i neprekidnim potvrđivanjem da smo voljeni povezana s većom sigurnošću i utjehom koje pojedinac pronalazi u odnosu sa svojim partnerom, kao i sa izraženijom uznemirenošću u situacijama kad partner nije blizu.

Na kraju, moglo bi se zaključiti kako dinamika privrženog ponašanja u odnosu vlasnik-kućni ljubimac prati mehanizme paralelne onima koji su na djelu kada je riječ o interpersonalnim odnosima s bliskim ljudskim figurama.

Rasprava

Teorija privrženosti temelji se na sintezi elemenata psihoanalitičke teorije, etoloških spoznaja te razvojne i kognitivne psihologije, a njezine su postavke u zadnjih tridesetak godina testirane u doslovce tisućama studija (Mikulincer i Shaver, 2003). Ipak, unatoč tome što se najvećom prednošću ove teorije smatra upravo to da omogućuje razumijevanje različitih tipova bliskih odnosa u odrasloj dobi, većina se istraživanja do današnjeg datuma fokusirala na ispitivanje aspekata privrženosti u romantičnim odnosima. Jasna je, stoga, potreba za detaljnijim posvećivanjem drugim tipovima bliskih odnosa u odrasloj dobi. Razmatrajući ključne koncepte teorije privrženosti, Crawford, Worsham i Swinehart (2006) naglašavaju kako većina istraživanja odnosa koji se formira između čovjeka i njegova kućnog ljubimca rabi mjere koje operacionaliziraju emocionalnu bliskost u odnosu s ljubimcem, što je tek jedan od aspekata privrženosti (npr. Albert i Bulcroft, 1988; Crawford i sur., 2006; Johnson i sur., 1992).

Temeljni je problem ovog istraživanja bio ispitati karakteristike odnosa vlasnik-kućni ljubimac, i to u kontekstu provjere primjenjivosti osnovnih koncepata teorije privrženosti u području veza ljudi i njihovih kućnih ljubimaca. Dakle, aspekti su se osnovnog problema ovog istraživanja generalno usmjerili na vodeće preporuke u literaturi, a koje se tiču potpunijeg empirijskog zahvaćanja osnovnih koncepata i principa privrženosti u određenom tipu odnosa čije se karakteristike nastoje utvrditi (ovdje je to, dakako, odnos vlasnik-kućni ljubimac). Pritom su se kao referentna točka uzele u obzir i paralelne informacije o tri tipa bliskih odnosa, koji su relevantni u odrasloj dobi, a to su obiteljski, romantični i prijateljski odnosi.

Mjesto ljubimca u hijerarhiji figura privrženosti

Kako bi se utvrdilo mjesto koje ljubimac zauzima u hijerarhiji figura prema kojima osoba može razviti privrženo ponašanje, bilo je potrebno utvrditi zastupljenost funkcija privrženosti u odnosu s ljubimcem te ispitati razlike u

usporedbi sa zastupljenošću tih istih funkcija u odnosu s partnerom, članovima obitelji i prijateljem. Funkcije privrženosti upućuju na stupanj realizacije privrženog ponašanja u specifičnom odnosu (Heffernan, Fraley, Vicary i Brumbaugh, 2012; Tancredy i Fraley, 2006), a smatraju se i adekvatnom mjerom relacijski specifičnih obrazaca privrženosti (Collins i sur., 2004). Ovim su istraživanjem prikupljeni podaci o doživljaju *sigurnog utočišta* i *separacijskoj anksioznosti* u kontekstu odnosa s četiri specifične figure: član obitelji, partner, najbolji prijatelj i kućni ljubimac-pas.

Prema procesnom se modelu prijenosa privrženosti Hazanove i suradnika (1991; prema Hazan i Shaver, 1994) očekuje sekvencijalni prijenos pojedinih funkcija privrženosti u svakom novom odnosu, pri čemu funkcija sigurnog utočišta predstavlja viši stupanj realizacije privrženosti. Salijentnost određene funkcije privrženosti koja je određena kao dominantna za konkretan odnos može se smatrati indikatorom stupnja razvoja privrženosti na zamišljenom kontinuumu koji završava potpuno realiziranom privrženošću (Heffernan i sur., 2012; Kurdek, 2008, 2009; Tancredy i Fraley, 2006). Sukladno pretpostavkama rezultati ovog istraživanja dominantnom funkcijom privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcem potvrđuju separacijsku anksioznost, dok je to u slučaju procjene odnosa s partnerom i najboljim prijateljem bila funkcija sigurnog utočišta. Ovakav je rezultat u skladu s rezultatima studija koje su utvrdile kako vlasnici pasa izvještavaju o iznimnoj ugodu u društvu svog ljubimca (Bonas, McNicholas i Collins, 2000) te posebice kako pozitivno ocjenjuju iskustvo fizičkog kontakta sa svojim psima (Prato-Previde i sur., 2006; Robinson, 1992; Serpell, 1996). Funkcije privrženosti važne su u smislu razlikovanja brižnih afektivnih odnosa od odnosa privrženosti, pri čemu se separacijska anksioznost javlja kod svih brižnih afektivnih odnosa, dok je pojam sigurnog utočišta karakterističan za odnose privrženosti (Bell i Richard, 2000; George i Solomon, 1996). Očekivano, manje izražena zastupljenost funkcije sigurnog utočišta u odnosu na separacijsku anksioznost, naravno, kada je riječ o procjeni odnosa s ljubimcem, može se povezati s generalnim pitanjem dispozicija i sposobnosti pasa da aktivno djeluju kao primatelji stresa (engl. *buffer*) onda kada je pojedinac izložen nekakvim pritiscima. Dobro je poznato i kako je privrženosti potrebno određeno vrijeme da se razvije u nekom novom odnosu. Tako su Hazan i Zeifman (1999) utvrdili kako je to vrijeme dvije godine ili duže kada je riječ o romantičnim odnosima, dok su Fraley i Davis (1997) te Trinke i Bartholomew (1997) pronašli kako transfer funkcija privrženosti prati očekivani sekvencijalni redoslijed s vremenom trajanja odnosa, kada je riječ o prijenosu funkcija s roditelja na vršnjake u mlađoj odrasloj dobi. Heffernan i suradnici (2012) također zaključuju kako je odnos razvoja privrženosti i vremenskog trajanja veze linearan. Svakako, varijabla vremenskog trajanja odnosa kao faktora relevantnog pri razvoju odnosa privrženosti nešto je o čemu valja voditi računa pri istraživanjima ove tematike. Prosječno vrijeme posjedovanja ljubimca u ovom istraživanju iznosi 4.4 godine, a u literaturi koja je dostupna u ovom trenutku ne pronalaze se podaci koji bi povezali vrijeme trajanja odnosa s ljubimcem i razvoj privrženosti u tom odnosu. Povezujući saznanja o razvoju privrženosti u bliskim interpersonalnim odnosima, možemo pretpostaviti kako varijablu trajanja odnosa

svakako ubuduće treba uzeti u obzir te ponuditi ovdje zabilježeni podatak o vremenu posjedovanja ljubimca koji može poslužiti prilikom usporedbi s rezultatima nekih budućih istraživanja. Zaključno, preostaje nekoliko otvorenih opcija kada je riječ o utvrđenoj salijentnosti funkcije separacijske anksioznosti pred funkcijom sigurnog utočišta u odnosu s ljubimcem. Prvo, moguće je da se radi o odrazu specifičnosti psa (životinje) kao ciljnog objekta procjene, sa svim njegovim biološkim ograničenjima relevantnim za realizaciju privrženosti uopće. Nadalje, moguće je i da je riječ o odrazu vremena trajanja odnosa koje je potrebno da bi se potpuna privrženost razvila. Budući da podataka koji bi povezali trajanje posjedovanja ljubimca i razvoj privrženosti u kontekstu odnosa s psom nema, možemo samo iznositi određene pretpostavke te pozvati buduće istraživače da se pozabave i ovim pitanjem. Pritom bi se logički moglo pretpostaviti kako je u odnosu s psom potreban duži vremenski period u odnosu na veze s ljudima, da bi se razvili određeni aspekti privrženosti, iz jednostavnog razloga što se radi o drugoj vrsti. Specifičnosti komunikacijskih obrazaca (Topál i sur., 1998) i same kvalitete podrške (Albert i Bulcroft, 1988; Bonas i sur., 2000; Philips Cohen, 2002) koja se realizira u odnosu sa psom kao ljubimcem mogli bi upućivati i na kvalitativno drugačiju formu privrženosti u odnosu s ljubimcem. Drugim riječima, važno je imati na umu i činjenicu da bi indikatori realizacije funkcije sigurnog utočišta mogli biti drugačiji za čovjeka, odnosno za psa kao potencijalnu metu privrženosti.

Nadalje, kako bi se detaljnije odredilo mjesto koje ljubimac zauzima unutar hijerarhije figura privrženosti testirane su značajnosti razlika u zastupljenosti funkcija privrženosti kod ispitivanih bliskih odnosa, a rezultati su potvrdili očekivanja. U odnosu s partnerom najsnažnije je izražen doživljaj sigurnog utočišta, dok je isti najmanje prisutan upravo kada je riječ o odnosu s ljubimcem. Prema Collins i Feeney (2000) posve je logično očekivati da će se bliski odnosi u odrasloj dobi razlikovati prema stupnju u kojem zadovoljavaju afilijativne potrebe za ugodom, utjehom i sigurnošću dok brojna istraživanja potvrđuju salijentnost uloge upravo romantičnih odnosa (npr. Doherty i Feeney, 2004; Fraley i Davis, 1997; Tancredy i Fraley, 2006; Trinke i Bartholomew, 1997). Već spomenute same biološke specifičnosti psa kao vrste (kada se uspoređi s čovjekom) u odnosu na operacionalizaciju pojma sigurnog utočišta u ovom istraživanju (a i inače) vjerojatni su razlozi najniže relativne pozicije ljubimca u hijerarhiji bliskih figura kada je o ovoj funkciji privrženog ponašanja riječ. Razlike u doživljaju separacijske anksioznosti među odnosima nešto su manje izražene, iako prisutne i podržavaju vodeći status partnerskog odnosa. U kontekstu je određivanja nekakve relativne pozicije odnosa s ljubimcem zanimljivo spomenuti da nema značajnih razlika u separacijskoj anksioznosti prema članovima obitelji i ljubimcu, dok je značajno manje protesta zbog razdvajanja prisutno u odnosu s najboljim prijateljem. Očito je da dijeljena svakodnevnica i životna okolina, odnosno fizička prisutnost, igraju bitnu ulogu u pojavnosti ove karakteristike bliskih odnosa (prisjetimo se, nacrt je ovog istraživanja kao jedan od definiranih uvjeta odabira sudionika odredio i faktor boravka ljubimca u zajedničkom životnom prostoru vlasnika – dakle, radilo se o *kućnim* psima).

Budući da je separacijska anksioznost odlika općenito afektivnih veza (Bell i Richard, 2000), rezultati prema kojima su neugoda i protest pri razdvajanju usporedivi kada je riječ o odnosu s članovima obitelji i onom s ljubimcem te činjenica da 77% svih sudionika ovog istraživanja u potpunosti smatra ljubimca članom obitelji, potkrepljuju status, u najmanju ruku, bliskog odnosa s ljubimcem.

Povezanost dimenzija privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcem i s tri preostala tipa bliskih odnosa u odrasloj dobi

Reprezentacija ili radni model privrženosti obuhvaća očekivanja, emocije i ponašanja izgrađena na dotadašnjim iskustvima u svim prošlim vezama privrženosti (Mikulincer i Shaver, 2007). Definirana je dvjema dimenzijama koje specifično determiniraju razvoj novih veza, pri čemu *anksioznost* opisuje strah od odbijanja i napuštanja dok se *izbjegavanje* odnosi na odbijanje bliskosti i neugodu pred intimnosti (Kamenov i Jelić, 2003). Provjera dimenzionalne osnove privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcem u ovom je istraživanju sažeta u definiranju stupnja konzistencije među obuhvaćenim domenama odnosa s ljudskim figurama i domenom odnosa s kućnim ljubimcima. Detaljnije, aspekti očekivanja, emocija i ponašanja karakteristični za sigurnu, anksioznu i izbjegavajuću privrženost u odnosu s kućnim ljubimcima korelirani su s dimenzijama privrženosti u odnosima u okviru triju bliskih interpersonalnih domena. Načelno, rezultati upućuju na zaključak prema kojem odnos s kućnim ljubimcem te odnosi u preostale tri bliske interpersonalne domene u određenoj mjeri dijele zajedničku osnovu jer među njima postoje značajne povezanosti kada je riječ o aspektima kvalitete privrženosti a koje slijede teorijski očekivan smjer. Dimenzija izbjegavanja privrženosti u obiteljskim, partnerskim i prijateljskim odnosima stoji u značajnim i očekivano pozitivnim korelacijama s aspektima anksioznosti u privrženosti te izbjegavanja privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcima. Izbjegavanje u okviru obiteljske i prijateljske domene odnosa u očekivano je negativnim korelacijama s oznakama sigurne privrženosti u odnosima s kućnim ljubimcima. Valja napomenuti da se dimenzija izbjegavanja u bliskim odnosima s ljudskim figurama čini nešto relevantnijom (u odnosu na dimenziju anksioznosti) jer općenito ostvaruje veći broj značajnih koeficijenata korelacije s aspektima kvalitete privrženosti u odnosima s ljubimcima, koji su usto i viših vrijednosti. To bi značilo da su pojedinci koji su inače skloniji odbijanju intimnosti i bliskosti u odnosima sa značajnim drugima istovremeno skloniji mislima, emocijama i ponašanjima koji se vezuju uz nesigurne kvalitete privrženosti u odnosima s kućnim ljubimcima, što je posve očekivano. S obzirom na navedene rezultate koji uglavnom reflektiraju očekivan smjer povezanosti dimenzija privrženosti u bliskim odnosima te aspekata kvalitete privrženosti u odnosu s ljubimcima moglo bi se zaključiti kako domena bliskih interpersonalnih odnosa i domena odnosa s ljubimcima doista dijele zajedničku osnovu. Ipak, vrijednosti identificiranih značajnih koeficijenata korelacije prilično su niske da bi se sa sigurnošću moglo tvrditi kako se radi o zajedničkoj osnovi unutar istog sustava privrženosti. Takav niži stupanj konzistencije

među ispitivanim odnosima sugerira kako bi ipak bilo vjerojatnije da je riječ o odrazu pojedinačnih generalnijih osobina (kao što su npr. osobine ličnosti), koje onda općenito uvjetuju sklonosti ka izbjegavanju i anksioznosti ili emocionalno spremnijem ostvarivanju prisnosti u odnosima. S druge strane, ako se uzmu u obzir sve brojnije spoznaje o nekonzistentnosti stilova privrženosti u različitim tipovima bliskih odnosa (npr. Cook, 2000; Crowell, Treboux i Waters, 1999; Kamenov i Jelić, 2005; Ross i Spinner, 2001), logično bi bilo očekivati da će takvo nepodudaranje biti još izraženije ako se u relaciju dovedu odnosi s bliskim ljudskim figurama i odnos s životinjom kao kućnim ljubimcem. Odnosno, moguće je i da ove dvije domene odnosa (bliski interpersonalni odnosi i odnos s kućnim ljubimcima) počivaju na različitim radnim modelima privrženosti, i u tom bi se slučaju očekivale niske interkorelacije kakve su i dobivene u ovom istraživanju. Kako nam u ovom trenutku nisu poznata istraživanja u kojima se pobliže pokušala odrediti dimenzionalna osnova privrženosti u odnosu s kućnim ljubimcima, pri tumačenju ovdje dobivenih rezultata valja voditi računa o nekim već ranije napomenutim faktorima. Naime, nacrtom je istraživanja odnos s kućnim ljubimcem postavljen u relativnu poziciju usporedbe s odnosima s članovima obitelji, romantičnim i prijateljskim odnosima, koji su odnosi od temeljne važnosti za zdrav razvoj i funkcioniranje odraslog čovjeka. Također, vrlo se očito radi o usporedbi odnosa koji se ostvaruju u okviru čovjekove prirodne socijalne okoline, onih s ljudima, s odnosom sa životinjom koja je, na neki način, *dovedena* u čovjekovu svakodnevicu. Moguće je, stoga, da se više vrijednosti koeficijentata korelacije od ovdje dobivenih vrijednosti relacija s odnosom s kućnim ljubimcem zapravo ne bi ni mogle očekivati.

Doprinos dimenzionalnih aspekata privrženosti relacijski specifičnim karakteristikama privrženosti u pojedinim domenama odnosa

Kako bi se dobio detaljniji uvid u samu dinamiku privrženog ponašanja u odnosu vlasnik-kućni ljubimac, dimenzije privrženosti kao odrednice individualnih razlika u privrženom ponašanju između pojedinih domena odnosa dovedene su u relaciju s konkretnom manifestacijom za privrženost indikativnog ponašanja unutar specifičnih odnosa (funkcije privrženosti). Uz odnos s ljubimcem paralelne su relacije ispitane i kada je riječ o preostala tri tipa bliskih odnosa zastupljena u ovom istraživanju kako bi ih se moglo usporediti. Pritom su dimenzije privrženosti postavljene u ulogu prediktora, primarno iz razloga provjere pretpostavke da bi eventualno manje zastupljeno privrženno ponašanje u odnosu s ljubimcem (kada se uspoređi s istim kod ostalih bliskih odnosa) moglo biti odraz općenitijih očekivanja koje ljudi imaju glede ljubimaca kao mogućih figura privrženosti. I sama teorija privrženosti uostalom eksplicitno pretpostavlja da se svako novo iskustvo bliskosti asimilira u već postojeće obrasce, u smislu nekakvih radnih modela privrženosti (Mikulincer i Shaver, 2003). Međutim, iako rezultati provedenih regresijskih analiza daju podatak o predikciji stupnja privrženog ponašanja u određenom odnosu temeljem općenitijih modela privrženosti (dimenzije privrženosti unutar pojedinih

interpersonalnih domena) valja imati na umu da te relacije mogu imati i dvosmjerni učinak, a o čemu primarno svjedoče neke longitudinalne studije (npr. Pierce i Lydon, 2001; Simpson, Rholes, Campbell i Wilson, 2003). Također, dobar dio korelacijskih studija ide u prilog revizionističkoj perspektivi prema kojoj je privrženost transakcijski proces, što bi značilo da su relacijski specifični obrasci privrženosti odraz ne samo radnih modela pojedinca već i iskustava koje on ima u odnosu sa specifičnom figurom (Kamenov, 2007).

Prema očekivanjima postavljenim u ovom istraživanju regresijski modeli predikcije privrženog ponašanja u specifičnom odnosu temeljem dimenzija privrženosti, koje upućuju na opću kvalitetu odnosa u pojedinim domenama, pokazali su se značajnim kod svih ispitivanih tipova odnosa. Dimenzije privrženosti u obiteljskoj domeni odnosa objašnjavaju 17.5% varijance privrženog ponašanja prema članu obitelji, dok u preostala tri tipa odnosa (partnerski, prijateljski i onaj s ljubimcem), dimenzije privrženosti redom objašnjavaju oko 33%, 19% i 11% varijance privrženog ponašanja u specifičnim odnosima s konkretnim figurama. I tu je potvrđena uloga izbjegavanja kao dimenzije relevantne za uspostavu privrženih odnosa jer se ista pokazuje nezavisnim negativnim prediktorom stupnja realiziranog privrženog ponašanja u odnosu s članom obitelji, partnerom, najboljim prijateljem i kućnim ljubimcem (psom). Za pojedince koji su skloni mišljenjima prema kojima treba izbjegavati bliskost u odnosima te koji osjećaju nelagodu pred intimnosti vjerojatnije je da će realizirati manje privrženog ponašanja u konkretnim odnosima. Ovime je potvrđen i pretpostavljeni opći princip dinamike privrženog ponašanja, prema kojem se relacijski specifični obrasci privrženog ponašanja u jednu ruku mogu smatrati funkcionalnim adaptacijama na očekivanja mogućeg stupnja partnerove responzivnosti u konkretnom odnosu (Collins i sur., 2004). U kontekstu odnosa s kućnim ljubimcem ovaj nalaz može biti od osobite važnosti. Već su ranije spomenuti rezultati prema kojima je u odnosu s kućnim ljubimcem identificiran značajno najniži stupanj realizacije privrženog ponašanja, a kada se isti odnos uspoređi s tri preostala tipa ispitivanih odnosa, mogu se dodatno pojasniti upravo spomenutom dinamikom privrženog ponašanja. Moguće je da se manje prisutno privrženo ponašanje u konkretnom odnosu s kućnim ljubimcem javlja kao adaptacija na unaprijed postavljena očekivanja glede toga što nam može pružiti odnos s ljubimcem. Već je i potpunim laicima po pitanju poznavanja mehanizama reduciranja posljedica stresa jasno da se društvo čovjeka i društvo psa nedvojbeno razlikuju. Verbalni, kognitivni i ponašajni resursi pasa drugačiji su od onih kod ljudi i u tom smislu reduciraju njihove sposobnosti da nam *pomognu* pri nošenju sa stresom. Anticipacija osobina i sposobnosti psa kao životinje tako razvija određena očekivanja koja, moguće barem dijelom, determiniraju realizaciju privrženog ponašanja u odnosu s ljubimcem. Ovdje je prezentiranim rezultatima provjere doprinosa općenitijih dimenzionalnih aspekata privrženosti relacijski specifičnim obrascima privrženosti potvrđen jedan od transakcijskih principa dinamike privrženog ponašanja kako u odnosima sa značajnim drugima, tako i u odnosu s kućnim ljubimcem.

Literatura

- Ainsworth, M. D. S. (1991). Attachments and other affectional bonds across the life cycle. U: C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde i P. Marris (Ur.), *Attachment across the lifecycle* (str. 33-51). New York: Rutledge.
- Ainsworth, M. I. S. i Wittig, B. A. (1969). Attachment and the exploratory behaviour of one-year-olds in a strange situation. U: B. M. Foss (Ur.), *Determinants of infant behaviour* (Vol. 4, str. 113-136). London: Methuen.
- Albert, A. i Bulcroft, K. (1988). Pets, families and the life course. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 543-552.
- Archer, J. i Winchester, G. (1994). Bereavement following death of a pet. *British Journal of Psychology*, 85, 259-271.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.
- Baston, S. (2009). Pets and the "need to nurture". *The future of human reproduction: Working paper 3*. St. John's College, Oxford & Vienna Institute of Demography.
- Beck, L. i Madresh, E. A. (2008). Romantic partners and four-legged friends: An extension of attachment theory to relationships with pets. *Anthrozoös*, 21(1), 43-56.
- Bell, D. C. i Richard, A. J. (2000). Caregiving: The forgotten element in attachment. *Psychological Inquiry*, 11(2), 69-83.
- Bonas, S., McNicholas, J. i Collins, G. M. (2000). Pets in the network of family relationships: An empirical study. U: A. L. Podberscek, E. S. Paul i J. A. Serpell (Ur.), *Companion animals and us* (str. 209-236). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. 1, Attachment*. New York: Basic Books.
- Carlisle-Frank, P. i Frank, J. M. (2006). Owners, guardians, and owner-guardians: Differing relationships with pets. *Anthrozoös*, 19(3), 225-242.
- Cassidy, J. (1999). The nature of a child's ties. U: J. Cassidy i P. R. Shaver (Ur.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (str. 3-20). New York: The Guilford Press.
- Carr, S. i Rockett, B. (2017). Fostering secure attachment: Experiences of animal companions in the foster home. *Attachment & Human Development*, 19, 259-277.
- Collins, N. L. i Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support seeking and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 1053-1073.
- Collins, N. L., Guichard, A. C., Ford, M. B. i Feeney, B. (2004). Working models of attachment. U: W. S. Rholes i J. A. Simpson (Ur.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (str. 196-239). New York: The Guilford Press.
- Cook, W. L. (2000). Understanding attachment security in family context. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 285-294.
- Cowles, K. V. (1985). The death of a pet: Human responses to the breaking of the bond. *Marriage & Family Review*, 8(3), 135-148.

- Crawford, E. K., Worsham, N. L. i Swinehart, E. R. (2006). Benefits derived from companion animals, and the use of the term "attachment". *Anthrozoös*, 19(2), 98-112.
- Crowell, J. A., Treboux, D. i Waters, E. (1999). The adult attachment interview and the relationship questionnaire: Relations to reports of mothers and partners. *Personal Relationships*, 6, 1-18.
- Doherty, N. A. i Feeney, J. A. (2004). The composition of attachment networks throughout the adult years. *Personal Relationships*, 11, 469-488.
- Fraley, R. C. i Davis, K. E. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships. *Personal Relationships*, 4, 131-144.
- Fraley, R. C. i Shaver, P. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- George, C. i Solomon, J. (1996). Representational models of relationships: Links between caregiving and attachment. *Infant Mental Health Journal*, 17, 198-216.
- Hazan, C. i Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C. i Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hazan, C. i Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments. U: J. Cassidy i P. R. Shaver (Ur.), *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications* (str. 336-354). New York: The Guilford Press.
- Hawkins, R. D. i Williams, J. M. (2017). Childhood attachment to pets: Associations between pet attachment, attitudes to animals, compassion, and humane behaviour. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(490), 1-15.
- Heffernan, M. E., Fraley, R. C., Vicary, A. M. i Brumbaugh, C. C. (2012). Attachment features and functions in adult romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29(5), 671-693.
- Jalongo, M. R. (2015). An attachment perspective on the child-dog bond: Interdisciplinary and international research findings. *Early Childhood Education Journal*, 43(5), 395-405.
- Johnson, T. P., Garrity, T. F. i Stallones, L. (1992). Psychometric evaluation of the Lexington Attachment to Pets Scale (LAPS). *Anthrozoös*, 5(3), 160-175.
- Kamenov, Ž. (2007). The role of attachment in adulthood: Is there a reason for pessimism or optimism? *Book of Selected Proceedings*. 15th Psychology days in Zadar (str. 9-28), Zadar.
- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1), 73-91.
- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2005). Stability of attachment styles across students' romantic relationships, friendships and family relations. *Review of Psychology*, 12(2), 115-123.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.

- Kurdek, L. A. (2008). Pet dogs as attachment figures. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(2), 247-266.
- Kurdek, L. A. (2009). Pet dogs as attachment figures for adult owners. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 439-446.
- La Guardia, J., Ryan, R. M., Couchman, C. E. i Deci, E. L. (2000). Within-person variation in security of attachment: A self-determination theory perspective on attachment, need fulfillment, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(3), 367-384.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. U: M. P. Zanna (Ur.), *Advances in experimental social psychology* (str. 53-152). New York: Academic Press.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics and change*. New York: The Guilford Press.
- Mitchell, R. W. (2001). Americans' talk to dogs: Similarities and differences with talk to infants. *Research on Language and Social Interaction*, 34(2), 183-210.
- Ombla, J. (2014). *Provjera teorije privrženosti na odnosu vlasnika prema kućnim ljubimcima*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
- Ombla, J. i Penezić, Z. (2010). Privrženost kućnim ljubimcima i neke karakteristike vlasnika pasa. U: I. Sorić, V. Čubela Adorić, Lj. Gregov i Z. Penezić (Ur.), *Sažeci radova/XVII. Dani psihologije u Zadru*. Sveučilište u Zadru.
- Philips Cohen, S. (2002). Can pets function as family members? *Western Journal of Nursing Research*, 24, 621-638.
- Pierce, T. i Lydon, J. (2001). Global and specific relational models in the experience of social interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 613-631.
- Prato-Previde, E., Custance, D. M., Spiezio, C. i Sabatini, F. (2003). Is the dog - human relationship an attachment bond? An observational study using Ainsworth's strange situation. *Behaviour*, 140, 225-254.
- Prato-Previde, E., Fallani, G. i Valsecchi, P. (2006). Gender differences in owners interacting with pet dogs: An observational study. *Ethology*, 112, 64-73.
- Robinson, I. (1992). Pets and people. U: C. Thorne (Ur.), *The Waltham book of dog and cat behaviour* (str. 131-142). Oxford: Pergamon Press.
- Ross, L. R. i Spinner, B. (2001). General and specific attachment representations in adulthood: Is there a relationship? *Journal of Social and Personal Relationships*, 18, 747-766.
- Sable, P. (1995). Pets, attachment, and well-being across the life cycle. *Social Work*, 40(3), 334-341.
- Serpell, J. A. (1996). *In the company of animals: A study of human-animal relationships*. Preuzeto s www.books.google.hr
- Shaver, P. R. i Mikulincer, M. (2010). New directions in attachment theory and research. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(2), 163-172.
- Shore, E. R., Riley, M. L. i Douglas, D. K. (2006). Pet owner behaviors and attachment to yard versus house dogs. *Anthrozoös*, 19(4), 325-334.

- Siegel, J. M. (1990). Stressful life events and use of physician services among the elderly. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 1081-1086.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Campbell, L. i Wilson, C. L. (2003). Change in attachment orientations across the transition to parenthood. *Journal of Experimental Social Psychology*, 39, 317-331.
- Smith, S. L. (1983). Interactions between pet dog and family members: An ethological study. U: A. Katcher i A. Beck (Ur.), *New perspectives on our lives with companion animals* (str. 29-36). Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.
- Tancredy, C. M. i Fraley, R. C. (2006). The nature of adult twin relationships: An attachment theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 78-93.
- Trinke, S. J. i Bartholomew, K. (1997). Hierarchies of attachment relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14, 603-625.
- Topál, J., Miklósi, A., Csányi, V. i Dóka, A. (1998). Attachment behavior in dogs (*Canis familiaris*): A new application of Ainsworth's (1969) Strange situation test. *Journal of Comparative Psychology*, 112(3), 219-229.
- Weiss, R. S. (1982). Attachment in adult life. U: C. M. Parkes i J. Stevenson-Hinde (Ur.), *The place of attachment in human behavior* (str. 171-184). New York: Basic Books.

Verifying Basic Attachment Theory Concepts in the Context of a Human-pet Relationship

Abstract

The main purpose of this research was to test the applicability of the basic concepts of the attachment theory in the field of relationship between humans and their pets, i.e. to define the basic features of the aforementioned relationship in the context of attachment. The relationship between the owner and the pet is interpreted in the context of close relationships within a family, romantic and friendly domain. The survey included 219 dog owners, who were personally contacted and who agreed to fill in the questionnaire. The measuring instruments used in the questionnaire were as follows: Attachment Features and Functions Questionnaire, Modified Experiences in Close Relationships Inventory, Attachment to pets questionnaire. In a relationship with a pet, the function of separation anxiety before a safe haven is shown as an indicator of the attached behaviour. A relationship with a romantic partner is perceived by the dog owners as the one with the most powerful experience of a safe haven, while a relationship with a pet is perceived as the least powerful. Differences in the experience of separation anxiety between relationships are somewhat less evident, although they are present and support the leading status of a relationship with a romantic partner. A low degree of consistency among the dimensions of attachment in a relationship with humans and a relationship with a pet has been established. Individuals who are more inclined to avoid closeness and refuse intimacy are more likely to establish fewer attached behaviours in specific relationships (applies to all investigated types of relationships). The research has contributed to defining the characteristics of the relationship between the owner and the pet since it includes the presumed role of the attachment in such a relationship. Generally, the results point towards the conclusion in the theoretically expected direction, which is that the relationship with the pet relates to the remaining

three close interpersonal domains in terms of quality of attachment. It can be concluded that the relationship with the pet imitates a close interpersonal relationship.

Keywords: owner-pet relationship, attachment theory, security, anxiety

Verificación de conceptos básicos de la teoría de lealtad en el marco de relación dueño-mascota

Resumen

El objetivo principal de este trabajo fue verificar la aplicabilidad de conceptos básicos de la teoría de lealtad en relaciones dueño-mascota, o sea, definir las características básicas de dicha relación en el contexto de lealtad. La lealtad en relación dueño-mascota se ha interpretado en el contexto de relaciones cercanas del dominio familiar, romántico y amistoso. En la investigación participaron 219 dueños de mascotas (perros) contactados personalmente y que aceptaron rellenar el cuestionario. Los instrumentos de medición fueron los siguientes: el Cuestionario de Características y Funciones de Lealtad, el Inventario de Experiencias en Relaciones Cercanas de Brennan modificado y el Cuestionario de Lealtad a las Mascotas. En la relación con la mascota está acentuada la función de ansiedad por separación del refugio seguro como indicador de realización del comportamiento leal. Los dueños del perro perciben la relación con su pareja romántica como la relación que ofrece la sensación más fuerte de refugio seguro, mientras que la misma sensación está menos percibida en la relación con su mascota. Las diferencias en la sensación de ansiedad por separación entre las relaciones están menos expresadas, aunque presentes y apoyando el estatus líder que tiene la relación con la pareja. Se ha determinado un nivel bajo de consistencia entre las dimensiones de lealtad en relaciones con la gente y en relación con el perro como mascota. Es más probable que las personas que tienden a evitar la cercanía y rechazar la intimidad, que realicen menos comportamientos leales en relaciones específicas (vale para todo tipo de relaciones investigadas). La investigación ha contribuido a definir las características de la relación dueño-mascota ya que cubre también el supuesto papel que la lealtad tiene en este tipo de relaciones. En general, los resultados llevan a la conclusión que la relación con la mascota y las relaciones en otros tres dominios cercanos interpersonales en cierta medida comparten la base, en el sentido de la calidad de lealtad, en la dirección teóricamente esperada. Se puede concluir que la relación con la mascota imita la relación cercana interpersonal.

Palabras clave: relación dueño-mascota, teoría de lealtad, seguridad, ansiedad

Primljeno: 09.05.2017.